

JAN MALINOWSKI

WSP w Bydgoszczy

WYDAWNICTWA POLSKIEGO INSTYTUTU NARODOWEGO

Koncepcja Polskiego Instytutu Narodowego, którego prezesem był Antoni Chołoniewski, zarysowała się w chwili odzyskiwania niepodległości u schyłku I wojny światowej¹. Powstała ona w środowisku patriotycznej inteligencji, działającej na terenie Krakowa², a głównym jej inicjatorem był Stanisław Jasiński. Podkreślając swój charakter "polskiej organizacji narodowej i chrześcijańskiej", Instytut ten za podstawowe swoje zadanie uznał realizowanie aktualnych potrzeb odrodzonego państwa, narodu i społeczeństwa, przede wszystkim w dziedzinie wychowania i oświaty, środkami i wysiłkiem obywatelskim³. Zakładając ogólnokrajowy zasięg tej instytucji jej kierownicy koncentrowali jednak swe zainteresowanie w sposób szczególny na kresach, zwłaszcza kresach zachodnich. Tym należy tłumaczyć wybór Wąbrzeźna, a następnie Bydgoszczy na **główną siedzibę Polskiego Instytutu Narodowego**, dlatego też intensywnie współdziałał on z akcjami uświadamiająco-oświatowymi na terenie wolnego miasta Gdańska⁴. Istniał w latach 1918-1924, ale istotne osiągnięcia odnotował tylko w okresie 1921-1924, tj. wówczas, gdy patronował mu autor "Ducha dziejów Polski".

Realizacja założeń programowych Polskiego Instytutu Narodowego objawiała się w dwóch podstawowych nurtach: oświatowym/działalność instruktorska, odczytowa, organizacja kursów, kolegiów, studium malarstwa, uniwersytetów ludowych, próba stworzenia akademii nauk społecznych/ oraz akcji organizatorskich w zakresie kultury /Pomorska Rada Sztuki, wystawy, wydawnictwa, imprezy teatralne/⁵. Wśród członków i działaczy Instytutu, których nazwiska zachowały się w dokumentach ocalałych po II wojnie światowej, spotykamy luminarzy życia naukowego, kulturalnego, ekonomicznego, politycznego, a także najbardziej reprezentatywną hierarchię kościelną - w dwudziestoleciu naszej niepodległości⁶.

Mimo stosunkowo krótkiego okresu działania w kształcie instytucjonalnym kierowany przez Chołoniewskiego Polski Instytut Na-

rodowy wywołał owocny w skutkach ferment w świadomości środowiska, w którym funkcjonował - ze szczególnym uwzględnieniem oddziaływania narodowo-kulturalnego na Pomorzu - i zdołał pozostawić trwały ślad kulturotwórczy w dziejach regionu, świadcząc o potencjalnych możliwościach społecznego mecenatu jako czynnika zastępującego lub wspomagającego państwo.

XXX

W grupie zadań organizatorsko-kulturalnych Instytutu największy ciężar gatunkowy i najbardziej wymierne historycznie rezultaty osiągnęły niewątpliwie przedsięwzięcia wydawnicze. Zakres ich, określony § 4 punktem k/statutu⁷, obligującym do wydawania prac "z dziedziny wychowania społecznego i narodowego w Polsce", pism periodycznych i własnego organu, podjęty został w całej rozciągłości, choć - z uwagi na niespodziewanie szybki zmierzch Polskiego Instytutu Narodowego - zrealizowany zaledwie w wymiarach informacyjnych prospektów.

Listę wydawnictw otwiera broszura Kazimierza Lubeckiego "O wychowaniu narodowym i społecznym" /Wąbrzeźno 1922, PIN/, zawierająca w treści referat wygłoszony podczas inauguracji Instytutu w Wąbrzeźnie 26 listopada 1921 r.⁸, a następnie powtórzony na organizacyjnym zebraniu Koła Bydgoskiego 10 lutego 1922 r.⁹ Lubecki, głośny ongiś współautor "Polskiej filozofii narodowej" /Kraków 1921/, pedagog, literat i publicysta, w swoich wywodach o programowym dla Polskiego Instytutu Narodowego charakterze, w broszurze tej rozwodzi się na temat konieczności wychowania narodowego jako najpewniejszego sposobu zagwarantowania potęgi i wielkości Ojczyzny, przy czym nawiązuje przede wszystkim do poglądów naszych wieszczów, jako nieśmiertelnych i nieomylnych proroków zmartwychwstania kraju.

W pierwszych dniach stycznia 1922 r., a więc w niespełna sześć tygodni po zjeździe założycielskim, w prasie pomorskiej i wielkopolskiej ukazała się informacja¹⁰ zapowiadająca pojawienie się "Straży Kultury". Pod tym tytułem miał rozpocząć żywot w lutym lub marcu tegoż roku w Wąbrzeźnie, oficjalny organ Instytutu. Został on zaprojektowany jako dwutygodnik "poświęcony

sprawom wychowania narodowego, oraz nauce, sztuce, literaturze, sprawom społecznym". Rozesłany redakcjom ówczesnych gazet prospekt anonsowanego czasopisma obiecywał też współudział w jego redagowaniu "najwybitniejszych sił naukowych, społecznych i literackich".

"Straż Kultury" nigdy jednak nie ujrzała światła dziennego. Natomiast w połowie czerwca 1922 r. prasa interesująca się poczynaniami Instytutu doniosła swoim czytelnikom, iż organ tej instytucji pod nazwą "Zmartwychwstanie" zacznie ostatecznie wychodzić od lipca tego roku, na razie jednak jako miesięcznik. Równocześnie ujawniono też nazwisko redaktora naczelnego: został nim Antoni Chołoniewski; redakcja zaś mieściła się w jego prywatnym mieszkaniu w Bydgoszczy przy ul. Gdańskiej nr 67 /obecnie Al. 1 Maja nr 119/.

"Zmartwychwstanie" stało się faktem dokonany; niestety, tylko przez pół roku służącym Polskiemu Instytutowi Narodowemu. Należy przypuszczać, iż pierwszy jego numer pojawił się z opóźnieniem - w stosunku do zapowiedzi - co najmniej miesięcznym, gdyż bardzo żywo i bezzwłocznie reagująca na wszelkie poczynania Instytutu prasa bydgoska recenzje pierwszego numeru zamieściła 22 i 23 sierpnia 1922 r. Natomiast ostatni, 5-6 zeszyt wyszedł z początkiem 1923 r.¹¹. Ubolewał z tego powodu ks.dr Kamil Kantak, który analizując poczynania kulturalne na Pomorzu w tych latach stwierdził: "W Bydgoszczy zasłużony publicysta, p. Chołoniewski rozpoczął wydawać miesięcznik "Zmartwychwstanie". Miesięcznik ten po kilku bardzo nieregularnie wydawanych zeszytach zakończył swoje istnienie"¹².

Przyczyną takiego stanu rzeczy wyjaśnił ten sam działacz i uczony w nekrologu Antoniego Chołoniewskiego konstatując: "Pisywał jeszcze, nawet próbował wydawać miesięcznik "Zmartwychwstanie" /.../, ale było to już zmaganie się z siłami fizycznymi, których coraz ubywało. Postępująca choroba oddziaływała nawet niekorzystnie na jego siły duchowe i ostatnie artykuły nie stoją na wysokości świetnych ongi w "Głosie Narodu" wystąpień"¹³. A więc szybko pogarszający się stan zdrowia redaktora naczelnego! Dodać do tej przyczyny należy jednak i ogólny kryzys Instytutu.

Podobne stanowisko zajął i Stanisław Przybyszewski, w liś-

cie do Stanisława Jasińskiego wyznając: " ... z serdecznym entuzjazmem powitałem Wasze "Zmartwychwstanie" - niestety krótki był żywot tego tak wspaniale zapowiadającego się pisma"¹⁴.

Wprawdzie ks. Kantak żałował, iż "Zmartwychwstanie" nie reprezentuje najwyższego poziomu jego redaktora z okresu "Głosu Narodu", to jednak wszystkie zeszyty miesięcznika Polskiego Instytutu Narodowego były przyjmowane przez opinię publiczną bardzo życzliwie, jeśli nie wręcz entuzjastycznie, a świadczą o tym nie tylko recenzje¹⁵, ale i przedruki¹⁶ czy echa wywołane poszczególnymi artykułami w polemikach i dyskusjach toczonych na łamach prasy ogólnokrajowej¹⁷.

Pismo wychodziło w skromnej, ale estetycznej szacie zewnętrznej: szara okładka ozdobiona winietą i herbem Wąbrzeźna /skrzydło husarskie i pastorał/ na 4 jej stronie, symbolizującym dziwnym zbiegiem okoliczności także główne ideały Instytutu, którego biura, jak i administracja "Zmartwychwstania" pozostawały w tym miasteczku; format zwany ósemką, niezły papier, wreszcie staranny druk i korekta - wyróżniające się w owych czasach wśród innych tej rangi periodyków. Lwia część tekstu wyszła spod pióra redaktora naczelnego, który różnorodne artykuły, sprawozdania, recenzje, noty itp. podpisywał własnym nazwiskiem, już inicjałami, czasem kryptonimem lub publikował anonimowo - we wszystkich ostatnich przypadkach z pewnością dlatego tylko, aby nie dziwić mniej wyrobionych czytelników nadmiarem materiału dostarczonego przez jednego autora. Poza Chołoniewskim spotykamy w "Zmartwychwstaniu" jednak nazwiska i innych uczonych, polityków, literatów, dziennikarzy, publikujących tu dłuższe lub krótsze teksty. Niemal każde z nich ma odpowiednio duży ciężar gatunkowy, raz jeszcze potwierdzający społeczny prestiż Polskiego Instytutu Narodowego oraz powagę jego organu. Oto najciekawsze: prof. Kazimierz Morawski, gen. Józef Haller, Stanisław Przybyszewski, Aleksander Świętochowski, Ludwik Birkenmajer, Wincenty Lutosławski, Franciszek Rawita-Gawroński, prof. Stanisław Kutrzeba itd.

Sygnalizowane w podtytule miesięcznika "Sprawy i zagadnienia narodowe polskie z szczególnym uwzględnieniem spraw kresowych" rzeczywiście zmajorzowały tematykę i problematykę rozpraw, artykułów i informacji opublikowanych w "Zmartwychwstaniu". Ale na

ich marginesie, jako estetyczne przerywniki, a nieraz wręcz jako artystyczne tło dla idei przewodniej całego wydawnictwa, pojawiały się teksty literackie /najczęściej poezja/, wśród nich powieść historyczna w odcinkach, sygnowane tym razem, niestety, już przez drugo - czy nawet trzeciorzędne nazwiska literatów młodopolskich: Jana Pietrzyckiego, Ludwika Stasiaka /powieść "Tam, gdzie dziś Berlin..."/, Stanisława Jasińskiego, Marii Turnau, Macieja Szukiewicza, Wandy Krzyżanowskiej.

Chociaż żywot "Zmartwychwstania" był krótki a pismo to wychodziło w niesprzyjających wydawnictwu okolicznościach, to jednak niewątpliwie osiągało cel przed nim postawiony. Informowało rzetelnie o działaniach i zamiarach Polskiego Instytutu Narodowego, stróżowało na kresach zachodnich, ale równocześnie uczyło swych czytelników, że ex Occidente lux, było rzeczywiście pismem narodowym polskim ponadpartyjnym, co w ówczesnej politycznie skłóconej Polsce miało szczególne znaczenie.

Równocześnie¹⁸ z zapowiedzią "Zmartwychwstania" Komitet Wykonawczy Instytutu zasygnalizował ukazanie się innego swego wydawnictwa periodycznego: miał nim być miesięcznik pod nazwą "Biblioteka Pomorska", którego pierwszy numer anonsowano także na lipiec 1922 r. Stosownie do swego tytułu wydawnictwo to miało wydawać książki i broszury "poświęcone przeszłości, teraźniejszości tudzież przyszłości Pomorza". Redakcją jego miał kierować również A.Chołoniewski. Potem termin pojawienia się "Biblioteki Pomorskiej" przesunięto na sierpień tegoż roku, a w zeszytach 5-6 "Zmartwychwstania" poinformowano zainteresowanych, że będzie to "dwumiesięcznik poświęcony sztuce, nauce i literaturze Pomorza", ze składami głównymi w Wąbrzeźnie przy ul. Wolności 34 oraz w Bydgoszczy na Chwytwie 12.

Tom I ukazał się ostatecznie w marcu 1923 r., odbity czcionkami drukarni "Głosu Wąbrzeskiego". Znowu szara okładka ze wspomnianym wyżej herbem Wąbrzeźna na 1 i 4 jej stronie oraz charakterystycznym znakiem wydawniczym Polskiego Instytutu Narodowego. Jego tytuł: "Biblioteka Pomorska. Dwumiesięcznik poświęcony sztuce, nauce i literaturze pod redakcją Antoniego Chołoniewskiego. Rok I. Tom I". Na treść tomu składała się przedmowa redaktora wyjaśniająca podstawowe cele wydawnictwa, których wymownym przy-

kładem miała być pierwsza publikacja: Ludwika Stasiaka "Weneda. Miasto na dnie polskiego morza. Karta z dziejów żeglarstwa naszego i polskiej Bolesławowskiej sztuki" z dodatkową informacją: "Rzecz objaśnia siedem rysunków"; podstawowy tekst został też poprzedzony odautorską dedykacją: "Pani Łucji Jasińskiej autor, Wąbrzeźno w czerwcu 1922 r." Tematem rozważań Stasiaka stało się legendarne miasto Weneda, rzekomo położone u ujścia Odry na wyspie Wolin. W zaraniu dziejów Słowiańszczyzny miał to być olbrzymi ośrodek żeglarski, istniejący jeszcze w XII wieku. W oparciu o materiały historiograficzne a także analizę wybranych dzieł sztuki z wczesnego Średniowiecza Stasiak starał się przekonać czytelników, że Weneda nie jest mitem, ale - jak to stwierdził w podtytule - miastem, które znalazło się na dnie morza.

Pierwsza pozycja "Biblioteki Pomorskiej" nie zdołała wywołać rezonansu podobnego temu, jako towarzyszył pojawieniu się "Zmartwychwstania", choć niewątpliwie także wypełniła postawione przed nią zadanie: przyniosła bardzo interesującą przedmowę Chołoniewskiego nie tylko celnie wprowadzającą w charakter periodyku, ale i znakomicie raz jeszcze wykładającą ideowe założenia Polskiego Instytutu Narodowego oraz zaprezentowała tekst posiadający niewątpliwe walory propagandowe w akcji uświadamiania opinii publicznej naszych praw do tego Pomerza, które nie znalazło się w granicach II Rzeczypospolitej.

Następny tom tego cyklu wydawniczego nie ujrzał już światła dziennego. Wprawdzie po rocznej przerwie, bo w kwietniu 1924r. ukazała się w prasie informacja, iż "Niebawem wyjdzie dalszy numer zapoczątkowanej w ub. roku "Biblioteki Pomorskiej" z dodatkiem artystycznym redagowanym przez p. St. Jasińskiego", ale zapowiedź ta nie została zrealizowana. Wiadomo jednak, iż tom II miały wypełnić: rozprawa A. Laszenki pt. "Skarby artystyczne w grobowcu Tutankhaena" oraz opis okrężnej wystawy malarzy krakowskich¹⁹. Na tym też kończą się zachowane ślady przedsięwzięć edytorskich Polskiego Instytutu Narodowego.

PRZYPISY

- ¹ Stanisław Jasiński, Polski Instytut Narodowy, "Kurier Warszawski" 1918 nr 294 wiecz.
- ² Antoni Chołoniewski, Przedmowa, W: Ludwik Stasiak, Weneda. Miasto na dnie morza. Biblioteka Pomorska T.1, Wąbrzeźno 1923
- ³ Polski Instytut Narodowy, "Zmartwychwstanie" z.I, s.1-6
- ⁴ Antoni Chołoniewski, Na gruzach krzyżackich, "Rzeczpospolita" 1921 nr 338
- ⁵ Pomorski Rapperswil, "Gazeta Gdańska" 1922 nr 225; List z Bydgoszczy "Gazeta Gdańska" 1922 nr 269
- ⁶ Odpowiedź Polskiego Instytutu Narodowego "Dziennikowi Bydgoskiemu", "Gazeta Bydgoska" 1922 nr 148
- ⁷ Kronika, Z Polskiego Instytutu Narodowego, "Zmartwychwstanie" z.II s.108-112
- ⁸ Zob. "Dziennik Poznański" 1921 nr 262
- ⁹ Zob. "Dziennik Bydgoski" 1922 nr 36
- ¹⁰ Zob. "Dziennik Bydgoski" 1921 nr 288
- ¹¹ Fragmenty opublikowanego w nim artykułu prof. Stanisława Kutrzeby przedrukował "Dziennik Poznański" w nr. 35 z 14 lutego 1923 r., a pierwsza recenzja owego zeszytu ukazała się w Bydgoszczy 20 tegoż miesiąca.
- ¹² ks. dr Kamil Kantak, Na marginesie usiłowań kulturalnych na Pomorzu, "Pomorze" 1923 nr 27
- ¹³ K./antak Kamil ?/ Śp. Antoni Chołoniewski, "Pomorze" 1924 nr 21
- ¹⁴ Stanisław Jasiński, Z różnych czasów... Wąbrzeźno 1927 s.25
- ¹⁵ Np. -B-: Zmartwychwstanie, "Gazeta Bydgoska" 1922 nr 44
Przegląd książek, "Pomorze" 1922 nr 4
L./udwik/ M./asłowski/, Z piśmiennictwa, Zmartwychwstanie "Dziennik Bydgoski" 1922 nr 183
tenże: Z piśmiennictwa, Zmartwychwstanie, "Dziennik Bydgoski" 1922 nr 208

- tenże: Z piśmiennictwa, Nowa teoria o naszych żydach, "Dziennik Bydgoski" 1922 nr 271
- Nasz felieton, "Gazeta Gdańska" 1922 nr 272
- L./udwik/ M. /asłowski/, Z piśmiennictwa, Zmartwychwstanie, "Dziennik Bydgoski" 1923 nr 40
- Andrzej Wojtkowski, Książki i pisma, Zmartwychwstanie /.../ "Strażnica Zachodnia" 1922 nr 9/10
- ¹⁶J.Hł., O nową ocenę powstań, "Gazeta Warszawska" 1922 nr 335
"Dziennik Poznański" 1922 nr 212
Człowiek, który nie potrzebował informacji o Polsce, "Goniec Nadwiślański" 1927 nr 275
Stanisław Jasiński, Najwyższy hołd kobiecie polskiej, "Goniec Nadwiślański" 1927 nr 296, 299, 300
- ¹⁷Np. Fr. Rawita-Gawroński, Chazarowie, Czy byli przodkami polskich Żydów, "Rzeczpospolita" 1923 nr 151-153 wiecz.
Alf. :Kartka z dziejów Bydgoszczy, "Dziennik Bydgoski" 1925 nr 42-46
- ¹⁸Np. "Dziennik Poznański" 1922 nr 133
"Gazeta Gdańska" 1922 nr 134
"Gazeta Warszawska" 1922 nr 179
- ¹⁹Można domyślać się, iż autorem jego był St.Jasiński, który z oza-
sem taki opis opublikował w "Słowie Pomorskim" 1924 nr 150,
153 pt. "Wspaniała wystawa".

BIBLIOGRAFIA WYDAWNICTW PIN

Nota edytorska

Poniższy opis bibliograficzny obejmuje wszystkie teksty opublikowane w "Zmartwychwstaniu" z wyłączeniem jedynie ogłoszeń firm i instytucji nie związanych z działalnością Polskiego Instytutu Narodowego.

Zastosowany układ przedmiotowy ma na celu ułatwienie orientacji co do zakresu problematyki podejmowanej przez organ Instytutu, będącej wykładnią jego założeń ideowo-programowych. W ramach poszczególnych działów materiał został zestawiony alfabetycznie; hasłem jest nazwisko i imię autora, a w przypadku pozycji anonimowych - pierwszy wyraz tytułu /choć istnieje bardzo duży procent prawdopodobieństwa, że wszystkie one wyszły spod pióra Antoniego Chołoniewskiego/. Poszczególne teksty zostały zaopatrzone w numerację ciągłą.

Z uwagi na to, iż jednym z głównych zadań niniejszej bibliografii "Zmartwychwstania" jest uwypuklenie zainteresowań tematycznych tego miesięcznika, niektóre artykuły lub noty powtarzają się w kilku działach - dotyczy to tekstów równocześnie podejmujących kilka zagadnień. W takich przypadkach dana pozycja jest numerowana tylko jeden raz, w dziale problemowo dla niej podstawowym.

W zapisie bibliograficznym zrezygnowano z powtarzania roku wydania poszczególnych zeszytów, gdyż - jak wiadomo - "Zmartwychwstanie" wychodziło tylko w drugim półroczu /lipiec-grudzień/ 1922 r. Z racji szczupłości mieszczącego się w tym zakresie materiału uznano też za niecelowe sporządzanie indeksu autorskiego.

X XX X

ZMARTWYCHWSTANIE
MIESIĘCZNIK
DLA SPRAW I ZAGADNIEN NARODOWYCH POLSKICH
Z SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM SPRAW KRESOWYCH
POD REDAKCJĄ
ANTONIEGO CHOŁONIEWSKIEGO
Redakcja: Bydgoszcz, ulica Gdańska Nr 67
Wydawca: Polski Instytut Narodowy w Wąbrzeźnie

I. Dokumenty i materiały dotyczące Polskiego Instytutu Narodowego

1. "Biblioteka Pomorska", z.I s.59; toż z.II s.127
Anons cyklicznego wydawnictwa PIN.
2. /Chołoniewski Antoni/, Polski Instytut Narodowy, z.I s.1-6
Programowy artykuł wykładający genezę, założenie ideowe i zadania Instytutu.
3. Kronika. Z Polskiego Instytutu Narodowego, z.I s.58
Zapowiedź działu planowanego od następnych numerów.
4. Kronika. Z Polskiego Instytutu Narodowego, z.II s.108-112
Obszerna rzeczowa informacja o PIN. Wyjątki ze statutu. Informacja o zebraniu Komitetu Wykonawczego PIN. Informacja o wystawie obrazów w Kaliszu, zorganizowanej przez PIN.
5. Polski Instytut Narodowy w Bydgoszczy /.../, z.V-VI s.320
Ogłoszenie naboru na kursy organizowane w Bydgoszczy
6. Przybyszewski Stanisław, List otwarty do Antoniego Chołoniewskiego, z.I s.35-38
Krótki komentarz redakcji. List potwierdzający akces do PIN oraz wyjaśniający stosunek autora do sprawy narodowej.
7. Z Polskiego Instytutu Narodowego, z.IV s.238-240
Informacje na temat: ruchu członków PIN, nowych kół PIN, kursów PIN, Szkoły Powiatowych Instruktorów Przemysłu Artystycznego w Bydgoszczy, wykładów z dziedziny literatury, sztuki i kultury w Bydgoszczy.
8. Żegota, Uroczystość instalacyjna Polskiego Instytutu Narodowego, z.V-VI s.296-300
Obszerne sprawozdanie ze zjazdu Instytutu z okazji przeniesienia jego centrali z Wąbrzeźna do Bydgoszczy.

II. Historia i polityka

A. Problematyka polska

9. Birkenmajer Ludwik, O narodowości Kopernika, z.II s.86-91
List Kopernika do króla z 22 VII 1516 r. pisany w imieniu Kapituły Warmińskiej. Analiza materiału dowodowego w sprawie tytułowego problemu.

- /Chołoniewski Antoni/, Chazarskie pochodzenie Żydów. Zob.poz. 38
Tło historyczne napływu elementu żydowskiego do Polski i Europy.
10. Chołoniewski Antoni, "Kiedy prawdziwi Polacy powstaną", z.V-VI s.241-250
Krytyczna ocena współczesnego autorowi społeczeństwa w kontekście porównawczym z XIX w.
11. Chołoniewski Antoni, Federalizm, z.III s.133-136
Autor opowiada się za takim właśnie rozwiązaniem politycznym powołując się na doświadczenia historyczne i akcentując konieczność dopełnienia wstępnych warunków.
12. Ch./ołoniewski Antoni/, "Galicyjaki z Kongresowy", z.III s.144-147
Artykuł krytykujący przejawy dzielnicowości w stosunku autochtonów Pomorza i Wielkopolski wobec przybyszów z byłego zaboru rosyjskiego i austriackiego.
13. Ch./ołoniewski Antoni/, Kobieta polska, z.III s.136-141
Dedykowane Łucji Jasińskiej rozważania na temat pozycji kobiety w dawnej Polsce, jej roli w przetrwaniu niewoli narodowej, a więc pełnych prerogatyw do równouprawnienia.
14. Chołoniewski Antoni, Pieśń o Piłsudskim, z.V-VI s.270-276
Refleksje polityczne na marginesie antologii A.Krupińskiego: stosunek do Piłsudskiego, do Enkaenu, tragedia Polaków walczących po obu stronach frontu - utrzymane w aspekcie antygermańskim i neomesjanicznym.
15. Chołoniewski Antoni, Rehabilitacja polityki powstańczej, z.IV s.203-209
Ze stanowiska antystańczykowskiego stwierdzenie, że chociaż powstania utrudniały życie narodu w czasie zaborów, to jednak zaowocowały w czasie I wojny światowej i kongresu wersalskiego.
16. Ch./ołoniewski/ A./ntoni/, Wspomnienie, z.III s.147-154
Utrzymane w stylu osobistych wspomnień z lat I wojny światowej refleksje na temat stosunków i atmosfery politycznej w Krakowie tamtych czasów.

- Ch./ołoniewski Antoni/, Zwycięstwo. Zob.poz.43
Historyczny aspekt współdziałania Żydów z Niemcami.
- Domowi nieprzyjaciele. Zob.poz.40
Refleksje związane z wojną 1920 r.
- 17. Federacja i unia, z.IV s.201-203
Stanowisko redakcji "Zmartwychwstania" wobec artykułu
Fr.Rawity-Gawrońskiego /por.poz.29/.
- 18. Gdyby... z.I s.39-42
Artykuł przypomina koncepcje polityczne z lat I wojny
światowej i stwierdza, iż krzywdzące Polskę granice są
rezultatem polityki enkaenowskiej.
- 19. Haller Józef, Apel Generała Hallera, z.I s.8-9
Autor zwraca uwagę na niebezpieczeństwo ekspansji nie-
mieckiej i wzywa do jedności narodowej. Tekst poprzedzo-
ny krótkim wprowadzeniem przez redakcję.
- 20. Koneczny F./eliks/, Horoskopy odrodzenia Rosji, z.V-VI
s.266-270
Refleksje na temat przyszłości Rosji w kontekście skut-
ków rewolucji październikowej.
- 21. Kutrzeba Stanisław, Stosunek Polski do Gdańska, z.V-VI
s.276-287
Rozwinięcie tytułowego problemu na materiale historycz-
nym.
- 22. Lutosławski Wincenty, Hasła wyborów, z.IV s.177-188
Autor kreśli obszerny program nowej, odrodzonej Polski,
konsekwentny wobec głoszonej przez siebie filozofii.
- Materiał na polską Irlandię. Zob.poz.31
W oparciu o przesłanki z przeszłości autor przedstawia
konieczność /i program/ akcji repolonizacyjnej ludności
łęborskiej.
- Morawski Kazimierz, Neudeutschland. Zob.poz.32
Artykuł zajmuje się dziejami wypierania Słowian na wschód.
- 23. Morawski Kazimierz, Prof.Kazimierz Morawski o jedności naro-
dowej, z.I s.7-8
Prezentacja sylwetki autora przez redakcję. List autora
do A.Chołoniewskiego na temat zadań placówek kresowych
oraz szkodliwości partyjnictwa.

24. Myszczyc Piotr, Rola rodziny wobec przyszłości Polski, z.II s.72-82

Autor opowiada się za dużym przyrostem naturalnym gwarantującym skuteczną obronę wobec agresywności Rosji i Niemiec.

25. Notatki, z.I s.49-55

Krótkie refleksje na następujące tematy: a/ o potrzebie miłości w stosunkach międzynarodowych, b/ o ziemiach i Polakach, którzy nie znaleźli się w granicach odrodzonego państwa, c/ o antypolskiej polityce Lloyd George'a i Anglii, d/ o demaskowaniu nikczemności polityczno-narodowych, e/ o antyangielskich demonstracjach w Indiach, f/ o "Dzienniku Bydgoskim" wzywającym do bojkotu ukraińskiego chóru śpiewaczego /krytycznie/, g/ o obsadzeniu diecezji gdańskiej, h/ o Warszawie - Warszawce, i/ o działaniach Stanisława Przybyszewskiego dla gimnazjum gdańskiego, j/ o odznaczeniach, k/ o Witosie, l/ o zasługach dla drukarstwa: nie Gutenberg a Coster, ł/ o krytykach teatru bydgoskiego.

26. Notatki, z.II s.106-108

Pięć akapitów poświęconych następującym problemom: a/ własne tereny emigracyjne na Polesiu, b/ "cegielełki wawelskie" i ofiarność inteligencji pracującej, c/ konieczność zmiany nazwy polskiego pieniądza, d/ rewindykacja polskich sztandarów z Kremla, e/ krytyka działalności Marii Teresy Ledóchowskiej.

- Notatki. Zob.poz.42

Jeden z akapitów wyjaśnia, dlaczego Paderewski nie będzie uczestniczył w życiu politycznym.

- Notatki. Zob.poz.58

Pogląd na sejm i aktualną rzeczywistość polską w związku z recenzją broszury L.Stasiaka "Precz z parlamentem".

27. Notatki, z.V-VI s.291-293

Refleksje związane z wojną 1920 r.

28. Prawa nasze do Bałtyku, z.II s.82-85

Artykuł ocenia granicę morską II Rzeczypospolitej i udowadnia nasze prawa do granicy sięgającej po Hamburg. W konkluzji zarysowuje minimalną sprawiedliwą granicę morską państwa polskiego.

29. Rawita-Gawroński Franciszek, Federacja, czy unia? z.IV s. 188-201
Autor odpowiada na pytania postawione w ankiecie "Zmartwychwstania", związane z tytułowym problemem. Por.poz.17
- Świętochowski Aleksander, Herezje historyczne. Zob.poz.45
W oparciu o analizę przeszłości autor sugeruje kierunek aktualnej polityki wschodniej państwa.
30. W sprawie podziału administracyjnego Polski, z.I s.18-24
Ustosunkowując się krytycznie do nazw i granic województw w niepodległej Polsce autor dygresyjnie podejmuje szereg problemów politycznych i społecznych zarówno z niedalekiej przeszłości jak i terażniejszości.
- Z książek i czasopism. Zob. poz.61
Na marginesie recenzji "Cudno i Ziemia cudeńska" J.Weysenhoffa refleksje polityczne /antykomunistyczne, krytyczne wobec organów porządkowych/.
  - Z książek i czasopism. Zob.poz. 64
Refleksje z okazji recenzji "Mapy wyborczej Rzeczypospolitej Polskiej".
  - Z książek i czasopism. Zob. poz.62
O materiałach do historii Warszawy.
- B. Problematyka niemiecka
- Gdyby... Zob. poz.18
Artykuł podejmuje m.in. problem granicy z Niemcami.
Oskarżenie NKN o filogermanizm.
31. Materiał na polską Irlandię, z.II s.98-104
Autor występuje w obronie ludności lęborskiej od lat germanizowanej.
- Nasza powieść. Zob. poz.60
Wprowadzenie do powieści L.Stasiaka o wyraźnych akcentach antyniemieckich, drukowanej w odcinkach przez "Zmartwychwstanie".
32. Morawski Kazimierz, Neudeutschland, z.I s.14-18
Ujawnienie przygotowań do zaboru centralnej Polski drogą intensywną jej kolonizacji.
- Polacy i Rusini. Zob. poz.44
M.in. uwagi o kolonizacji niemieckiej.

33. "Oswobodziciele", z.I s.42-45
Utrzymany w konwencji recenzji broszury St.Kutrzechy "Zza kulis sprawy polskiej w czasie wielkiej wojny" antyniemiecki artykuł demaskujący fikcję stwarzania przez Prusy i Austrię państwa polskiego podczas I wojny światowej.
34. Podstawa niemieckości Gdańska, z.II s.104-105
Redakcyjne wprowadzenie do lektury odpowiedniego fragmentu "Wiatru od morza" Żeromskiego.
35. Polska Riviera, z.I s.31-35
Występując w obronie polskiego wybrzeża autor krytykuje Polskę za brak inicjatyw w okresie ustalania granicy morskiej i kreśli plan działania na przyszłość.
- Prawa nasze do Bałtyku. Zob. poz.28
M.in. artykuł demaskuje fikcję tzw. "kulturträgerstwa".
  - Stasiak Ludwik, Tam, gdzie dziś Berlin... Zob.poz.53
  - W sprawie podziału administracyjnego Polski. Zob. poz.30
Na marginesie podstawowego problemu uwagi związane z odgermanizowywaniem b.zaboru pruskiego.
  - Z książek i czasopism. Zob. poz.61
Akcenty antyniemieckie w związku z recenzją czasopism "Strażnica Zachodnia" i "Slavia Orientalis".
36. Zwycięstwo bydgoskie, z.I s.9-14
Problem utrzymania się i rozrostu /aktualnie/ żywiołu polskiego w Bydgoszczy mimo intensywnej polityki germanizacyjnej ze strony Prus.
- C. Kwestia żydowska
37. Chołoniewski Antoni, Chazarowie, wracajcie do domu, z.III s.129-133
Autor kwestionuje hebrajskie pochodzenie Żydów europejskich i wskazuje, że ojczyzną ich nie jest Palestyna a teren między Morzem Czarnym a Kaspijskim.
38. /Chołoniewski Antoni/, Chazarskie pochodzenie Żydów, z.IV s.220-223
Informacje uzupełniające dowody na tezę o pochodzeniu Żydów europejskich.

39. Ch./ołoniewski/ A./ntoni/, Mistyfikacja, z.II s.65-71
Rozważania na temat syjonizmu ze szczególnym uwzględnieniem syjonizmu na ziemiach polskich.
40. Domowi nieprzyjaciele, z.IV s.209-220
Krytycznie na temat postawy Żydów wobec niepodległości Polski, ze szczególnym uwzględnieniem ich stosunku do wojny 1920 r.
41. Liga Obrony Interesów Polskich, W obronie przed zalewem żydowskim, z.II s.96-98
Wobec niebezpieczeństwa inwazji Żydów do Wielkopolski i na Pomorze z Królestwa i Galicji - wezwanie do uniemożliwienia im ekspansji na zachodnich kresach.
42. Notatki, z.III s.158-160
Cztery akapity omawiające zagadnienia: a/ dlaczego Paderewski nie będzie uczestniczyć w życiu politycznym /m.in. akcent antyżydowski/, b/ ilość Żydów w Warszawie, c/ kwestia żydowska a towarzystwo "Rozwój", d/ polityka narodowościowa /interpretacja w duchu neemesjanicznym/.
- Z książek i czasopism. Zob. poz.61
W związku z recenzją książki J.Weyssenhoffa "Gudno i Ziemia cudeńska" krytyka działalności ekonomicznej Żydów.
  - Z książek i czasopism. Zob. poz.63
M.in. recenzja "Przeglądu Judaistycznego".
43. Ch./ołoniewski Antoni/, Zwycięstwo, z.III s.141-143
Autor ujawnia współdziałanie Żydów z Niemcami na szkodę polskich interesów.
- Kret T., Życie akademickie na Uniwersytecie Jagiellońskim, Zob. poz.47
M.in. artykuł podejmuje kwestię żydowską.
- D. Polska a Ukraina
- Notatki, Zob. poz.25
M.in. potępienie "Dziennika Bydgoskiego" sugerującego bojkot chóru ukraińskiego, który przybył z występami do Bydgoszczy.

44. Polacy i Rusini, z.I s.24-31

Artykuł uzasadniający polskie prawa do Wschodniej Małopolski i równocześnie postulujący tolerancję wobec Ukraińców w duchu dawnych unii polskich.

45. Świętochowski Aleksander, Herezje historyczne, z.I s.45-46

Krytyka wschodniej polityki dawnej Rzeczypospolitej, gdyż spowodowała ona znaczne straty na południu, zachodzie i północy kraju. Wnioski dla współczesności.

46. Ursyn J., Polska a Ukraina, z.II s.91-96

Artykuł utrzymany w duchu federalizmu, a jego autor opowiada się za niepodległością Ukraińców.

III. Problematyka oświatowo-wychowawcza

47. Kret T., Życie akademickie na Uniwersytecie Jagiellońskim, z.V-VI s.287-291

Informacja o różnych aspektach działalności krakowskiej Alma Mater.

48. Witkowska Helena, Praca oświatowa w Polsce współczesnej, z.V-VI s.250-260

Wspomnienia z oświatowych wędrówek autorki i związane z nimi refleksje problemowe.

49. Zarzecki L., Czym jest wychowanie narodowe, z.V-VI s.260-266

Artykuł dąży do uzasadnienia celowości takiego właśnie wychowania w warunkach stworzonych na skutek odzyskania niepodległości.

IV. Twórczość literacka

50. Jasiński Stanisław, Świat nikomu nieznanym... /wiersz/, z.I s.47

51. Krzyżanowska Wanda, Z cyklu: "Dawna Polska": Dworki wiejskie, Godło, Kościoły, W blaskach rozkwitu /wiersze/, z.V-VI s.300-304

52. Pietrzycki Jan, Dziś ogród cały był, jak złoty /wiersz/, z.I s.48

53. Stasiak Ludwik, Tam, gdzie dziś Berlin... Powieść z dziejów wymordowanych narodów, z.I s.60-64, z.II s.115-126, z.III s.162-176, z.V-VI s.305-319

54. Szukiewicz Maciej, Z teki poetyckiej: Nad stawem /wiersz/, z.III s.155-157
55. Turnau Maria, Z teki poetyckiej: Pajęczyna, Bajka, Mattinata, Jedna z wielu... /wiersze/, z.II s.113-114
56. Turnau Maria, Z teki poetyckiej: Cmentarz, Nad szmaragdową rzeką, W słońcu, Szary maleńki ptaszek..., Bajka przeszłości, Wicher, Powódź śnieżna, Wodospad, Wicher jesienny /wiersze/, z.IV s.229-234
57. Turnau Maria, Z teki poetyckiej: Narzeczeni, Moje marzenie /wiersze/, z.V-VI s.304-305
- Żeromski Stefan, fragment "Wiatru od morza". Zob. poz.34

V. Sztuka

58. Notatki, z.IV s.224-228
- W treści: wyjaśnienie genezy "Pochodu" Wacława Szymanowskiego i sprawy umieszczenia tej rzeźby na Wawelu; refleksje w związku z broszurą Ludwika Stasiaka "Precz z parlamentem."
- Kronika. Wystawa obrazów w Kaliszu. Zob. poz.4
59. Kronika. Sztuka w Bydgoszczy, z.I s.57
- Informacja o szkole przemysłu artystycznego i zorganizowanej przez nią wystawie prac uczniowskich.

VI. Recenzje

- Chołoniewski Antoni, Pieśń o Piłsudskim. Zob. poz.14
- Rec. antologii A.Krupińskiego, wydanej w Zamościu przez Zygmunta Pomarańskiego i Sp.
60. Nasza powieść, z.I s.58-59
- Informacja poprzedzająca druk w odcinkach powieści L.Stasiaka "Tam, gdzie dziś Berlin..."
- "Oswobodziciele". Zob. poz.33
- Rec. "Zza kulisy sprawy polskiej w czasie wielkiej wojny" St.Kutrzeby.
- Notatki. Zob. poz.58
- Rec. "Precz z parlamentem" L.Stasiaka.
61. Z książek i czasopism, z.I s.55-57
- Rec. "Cudno i Ziemia cudńska" J.Weyssenhoffa oraz

- czasopism: "Strażnica Zachodnia" i "Slavia Orientalis".
62. Z książek i czasopism, z.V-VI s.293-294
Rec. "Nowe źródło do dziejów Warszawy" Al.Kraushara.
Wykaz wydawnictw nadesłanych do redakcji.
63. Z książek i czasopism, z.III s.160-162
Rec. "Przeglądu Judaistycznego" oraz wykaz wydawnictw
nadesłanych do redakcji.
64. Z książek i czasopism, z.IV s.235-237
Rec. "Galerii moich bliźnich" Adama Grzymały-Siedleckiego,
"Mapy wyborczej Rzeczypospolitej Polskiej" oraz wykaz
książek nadesłanych do redakcji.

PUBLIKACJE SAMOISTNE

1. Lubecki Kazimierz, O wychowaniu narodowym i społecznym,
Wąbrzeźno: PIN, 1922
Referat wygłoszony w dniu inauguracji PIN
2. Stasiak Ludwik, Weneda. Miasto na dnie polskiego morza /.../
Wąbrzeźno; PIN, 1923
Próba przeprowadzenia dowodu na istnienie Wenedy.